

ผักและผลไม้ไทย จะก้าวไปทางไหนใน AEC?

ในแวดวงการเกษตร “คุณเปรม ฤ สงขลา” จัดได้ว่าเป็นผู้ที่คร่ำหวอดและผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร ด้านการบริหาร และการผลิตสินค้าเกษตรในหลายกลุ่มด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผลไม้ กลุ่มพืชสวน ฯลฯ รวมถึงการเป็นบรรณาธิการวารสารเคหการเกษตร (พืชสวน) มากกว่า 30 ปี ได้เดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลไปดูระบบการผลิต การตลาดสินค้าพืชสวนและข้าวในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมานับไม่ถ้วน ปัจจุบันยังลงมือทำสวนและทำนา 70 ไร่เป็นงานอดิเรกอยู่ที่ อ.ลาดหลุมแก้ว จ.ปทุมธานี อีกด้วย คราวนี้คุณเปรมจะมาร่วมให้ทัศนะเกี่ยวกับผักและผลไม้ไทยว่าผู้ที่เกี่ยวข้องในวงจรการผลิตจะต้องปรับตัวเพื่อให้ผักและผลไม้ไทยอยู่ในตลาดอาเซียนได้อย่างไรบ้าง?

• มาทำความเข้าใจกันในเรื่องความแตกต่างของผักและผลไม้กันก่อน

ส่วนของผักกับผลไม้เมืองร้อนจะมีความแตกต่างกัน โดยผักจะมีความหลากหลาย ทั้งชนิด ลักษณะการผลิต กระบวนการจัดการหลังเก็บเกี่ยว การบริโภค รวมทั้งความอ่อนไหวในการเก็บรักษา ความอ่อนไหวในเรื่องราคาแพง ผักของเราจากข้อมูลกรมส่งเสริมการเกษตรบอกว่ามีพื้นที่ปลูกประมาณ 3 ล้านไร่ ผลผลิต 3.5 ล้านตัน 90% บริโภคในประเทศ ส่งออกสดและแปรรูป 25,380 ล้านบาท โดยมีชนิดที่สำคัญคือ ผักใบ และผักผล โดยผักผลจะมีทั้งส่วนที่ใช้กินสดแบบผลไม้ เช่น แตงโม มะละกอดิบส้มตำ การใช้ประกอบอาหาร เช่น สุกุลมะเขือ พริก ถั่วฝักยาว บวบ ฟักทอง มะระ ข้าวโพดฝักอ่อน ฯลฯ การแปรรูปในระดับอุตสาหกรรม เช่น ข้าวโพดหวานกระป๋องที่เรายังครองอันดับโลกในการส่งออก ทั้งนี้ไม่นับรวมเห็ด ซึ่งขณะนี้เห็ดมีความหลากหลายและได้เข้ามามีบทบาทสำคัญลักษณะเดียวกับผักมากขึ้น

คุณเปรม ฤ สงขลา ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรด้านการบริการ และการผลิตสินค้าเกษตร

¹ประชาคมวิจิ ฉบับที่ 111 หน้า 31-35

การผลิตผักตามมาตรฐาน GAP

นอกจากนี้ยังมีผักในลักษณะสมุนไพรที่ใช้ในการประกอบอาหารไทย และมีการส่งออกอีกจำนวนหนึ่งในรูปสดและแห้ง ผักและสมุนไพรของไทยเหล่านี้ยังมีจุดแข็งในการผลิตของชาวสวน เนื่องจากเอกชนสามารถพัฒนาพันธุ์ลูกผสมใหม่ๆ ที่ทนโรคและมีคุณค่าทางอาหารสูงออกมาเพิ่มความหลากหลายให้ผู้บริโภคตลอดเวลา ขณะเดียวกันการพัฒนาสารกำจัดศัตรูพืชชนิดใหม่ๆ ที่มีคุณภาพสูงและอันตรายน้อยต่อผู้ใช้และผู้บริโภคมากขึ้น รวมทั้งกระบวนการขึ้นทะเบียนสารเคมีใหม่ตามพรบ. 2550 ที่เข้มงวดขึ้น ทำให้เกิดการยกระดับการใช้สารเคมีโดยรวมดีขึ้นทั้งในแง่ของความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค ขณะเดียวกันการให้ผลตอบแทนที่คุ้มในการลงทุนของชาวสวน แม้ต้นทุนค่าแรงในการจัดการจะสูงขึ้นแต่การปรับตัวของชาวสวนในการจัดการการผลิตในรูปแบบกลุ่มและการจ้างแรงงานและการใช้จักรกลเกษตรเข้ามาช่วยทำให้สามารถแข่งขันได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตามผักหัวและเห็ดบางชนิดที่เราไม่สามารถแข่งขันได้เช่น กระเทียมหัวใหญ่ แครอท เห็ดหอม เป็นสินค้าที่ผลิตจากประเทศจีนที่มีต้นทุนถูกเนื่องจากสภาพอากาศที่เหมาะสมและต้นทุนการขนส่งที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทำให้เข้าถึงตลาดไทยได้ในราคาที่ถูกลง โดยสินค้าผักเหล่านี้ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดจากกลุ่มอาเซียนแต่อย่างใด

สิ่งที่น่าสังเกตสำคัญสำหรับผักสดก็คือ กระบวนการจากแปลงถึงผู้บริโภค ขณะนี้ในแต่ละเขตการผลิตที่สำคัญจะมีทั้งผู้รวบรวมจากแปลงของชาวสวน หรือชาวสวนที่มีการทำการผลิตเป็นกลุ่มจะนำผลผลิตเข้าสู่ตลาดกลางค้าส่งในแต่ละเขต จากนั้นก็จะมีผู้ค่านำไปจำหน่ายยังตลาดย่อยปลายทางหรือร้านอาหาร ภัตตาคาร

ต่างๆ รวมทั้งโมเดิร์นเทรดอีกจำนวนหนึ่ง แม้โมเดิร์นเทรดในขณะนี้จะพยายามเข้าถึงกลุ่มผู้ปลูกโดยตรงเพื่อความมั่นใจในระบบการผลิตที่ปลอดภัยและราคาจากต้นทางที่ถูกลงเพื่อการแข่งขันของตลาดค้าปลีกเหล่านี้ที่มีการแข่งขันด้านราคาและการหาสินค้าใหม่สู่ผู้บริโภคมากขึ้น สิ่งที่ยังเป็นข้อกังวลสำหรับการบริโภคผักเหล่านี้ก็คือความปลอดภัยจากสารเคมีและเชื้อจุลินทรีย์ที่ก่อโรค

โดยแม้จะมีการประกาศใช้มาตรฐานการผลิต GAP มานับแต่ปี 2546 แต่ในภาคปฏิบัติเพียงสามารถทำได้ในระดับหนึ่งหรือบางส่วนเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากมาตรฐานเหล่านี้ยังไม่มีมาตรการบังคับใช้ทางกฎหมายอย่างเข้มงวด ทั้งนี้รวมทั้งสินค้าผักนำเข้าจากประเทศจีนหรือสินค้าผ่านแดนเข้ามาในประเทศ ส่วนผลไม้เมืองร้อนสำคัญของเราที่มีบทบาทและน้ำหนักในเรื่องผล

ตอบแทนแก่ชาวสวนและการส่งออกมากพอสมควรนั้นมีเพียงไม่กี่ชนิด ที่สำคัญคือ ลำไย ทุเรียน มะม่วงสุก มังคุด ส้มโอ มะพร้าวน้ำหอม ฯลฯ (ไม่รวมกล้วย ซึ่งมีการแยกกลุ่มออกไปต่างหาก) การผลิตผลไม้เหล่านี้จะถูกจำกัดอยู่ในเรื่องของสภาพความเหมาะสมของ “ภูมิชัยภูมิ” ที่มีทั้งเรื่องดิน น้ำ อากาศ ขนาดพื้นที่ที่อำนวย ความชำนาญของชาวสวนในพื้นที่สังคมนั้นๆ เช่นการลงทุนผลิตลำไยที่ได้ผลตอบแทนสูงสุดขณะนี้คือ อ.สอยดาว จ.จันทบุรี มะม่วงที่ จ.สระแก้ว อ.โป่งน้ำร้อน อ.สอยดาว จ.จันทบุรี มังคุดที่ จ.ตราด และ จ.จันทบุรี ทุเรียนที่ จ.จันทบุรี บางจุดของ จ.ปทุมธานีที่เคยเป็นสวนส้มเก่าหรือบางจุดของภาคอีสานที่มีอยู่น้อยมากส้มโอที่ นครชัยศรี สามพราน จ.นครปฐม อ.ลาดบัวหลวง จ.อยุธยา อ.มโนรมย์ จ.ชัยนาท มะพร้าวน้ำหอมในเขตพื้นที่ จ.ราชบุรี นครปฐม สมุทรสาคร ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา เป็นต้น ดังนั้นเมื่อสำรวจลงในรายละเอียดของพื้นที่จริงๆแล้ว การผลิตผลไม้ที่เหมาะสมของไทยนั้นจะถูกจำกัดด้วย “ภูมิ

ชัยภูมิ” ที่เหมาะสมและความชำนาญของชาวสวนยุคปัจจุบันที่มีอยู่มากขึ้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาในภาพรวมทั้งระบบของห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะปลายน้ำที่ยังมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะตลาดจีน ตลาดค้าชายแดน ตลาดการแปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่คงรักษาคุณภาพและยืดอายุการเก็บรักษา ผลไม้เมื่อร้อน” ของไทยจะสามารถเจียรไนให้เป็นผลไม้มูลค่าสูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้ โดยการจัดการ ต้นน้ำจากสวนให้ได้เกรดคุณภาพสูงที่ตลาดต้องการเพียงสองเกรดคือ เกรดผลสด เพื่อตลาดในประเทศ/เกรด ส่งออก และเกรดเพื่อการแปรรูปให้เข้าสู่รูปแบบ “ทำน้อยแต่ได้มาก” โดยส่วนนี้จะต้องพัฒนา “การรวมกลุ่ม” ผู้ผลิตและนำเทคโนโลยีที่ สกว. ได้วิจัยไว้แล้วมากมายอย่างครบถ้วนให้ “กลุ่มชาวสวน” ได้นำไปใช้อย่างถ้วนหน้า ขาดส่วนใดก็ทำการ “วิจัยเชิงปฏิบัติ” ที่ผู้ใช้ต้องการเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องต่อไป

• งานวิจัยและพัฒนาสินค้าเกษตรในลักษณะใดที่จะช่วยขับเคลื่อนให้สินค้าเกษตรไทยเป็นที่ต้องการของตลาดโลก

ประชาคมอาเซียนไม่ได้จะเกิดขึ้นในปี 2558 แต่ได้ดำเนินมาและดำเนินไปเป็นลำดับ การเป็นตลาดร่วมหรือตลาดเดียวของอาเซียนจะช่วยให้เกิดความร่วมมือกันขยายการใช้ทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรคนและตลาดของประเทศในกลุ่มที่มีประชากรขนาดใหญ่เป็น 600 ล้านคนมากขึ้น ในเรื่องของผักและผลไม้เรามีเทคโนโลยีการผลิตและพันธุ์ที่ดี สิ่งที่ต้องดำเนินการก็คือ การไปลงทุนแบบเทิร์นคีย์ (turnkey) ให้เกิดการใช้ทรัพยากรคนและที่ดินของอาเซียนในการผลิตขั้นปฐม โดยที่นักลงทุนไทยทำหน้าที่เป็นผู้จัดการ

ซัพพลายทั้งส่งออกสดและแปรรูปขั้นต้น เพื่อนำมาเพิ่มมูลค่าในประเทศและส่งออกสู่ตลาดอาเซียนหรือตลาดนอกอาเซียนต่อไป ทั้งนี้การดำเนินการจะต้องมีนโยบายการสนับสนุนจากรัฐบาลในการส่งเสริมการลงทุนในประเทศเหล่านี้ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงการลงทุน การปกป้องนักลงทุนจากประเทศไทย ก่อนที่ชาติอื่นที่มีทุนจำนวนมากใช้ศักยภาพส่วนนี้ของเรา โดยซื้อตัวชาวสวนและนักวิชาการจากไทยไปเป็นมือปิ่นรับจ้างราคาถูกๆ ซึ่งกำลังเกิดขึ้นกับการลงทุนผลิตลำไยในอินโดนีเซียในขณะนี้แล้ว

• การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในวงจรการผลิตสินค้าเกษตร (เช่น เกษตรกร/ชาวสวน พ่อค้าคนกลางไทย และผู้ส่งออกไทย) ต้องพัฒนาและปรับตัวเพื่อการแข่งขันหรือไม่อย่างไร

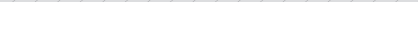
ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะต้องพัฒนาทัศนคติในการลงทุนให้มีความอดทนในการสร้างกลยุทธ์การเดินทางแบบกลุ่มหรือฝูงที่เข้มแข็ง ให้เห็นแก่ชาติของตนโดยรวม

มากกว่าการเดินทางเดี่ยวๆ นอกจากนั้นเรามีครบถ้วนทั้งเทคโนโลยีและเงินทุนในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ

• หากประเทศไทยจะพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าผักและผลไม้ของอาเซียน ภาครัฐควรมีทิศทางเชิงนโยบายอย่างไร

คงต้องใช้เวลาที่จะต้องทำให้แต่ละประเทศพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ ยกระดับให้ไม่เหลื่อมล้ำกันมาก ให้ทุกคนคิดด้วยใจ “อาเซียนหนึ่งเดียว” ให้ได้โดยไม่เคลือบแคลง หากยกระดับได้ถึงขั้นนี้เมื่อใดจะทำอะไรไปถึงไหนก็สำเร็จทั้งนั้น ปัจจุบันให้ไปถึงจุดนั้น ประเทศ “ร่ำรวย” ต้องเกื้อหนุนประเทศด้อยกว่าให้มาก ไม่ให้คนในอีกประเทศคิดว่าถูกเอาเปรียบหรือฉวยโอกาสจะทำให้ประชาคมอาเซียนเป็นประโยชน์กับคนเพียงกลุ่มเดียวที่แข็งแกร่งกว่า เท่านั้น ลักษณะนี้ความยั่งยืนในการพัฒนาจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้

• แนวโน้มของผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรในอนาคตที่จะเป็นที่ถูกใจของผู้บริโภคจะเป็นอย่างไร

คุณเปรม ฤ สงขลา ให้คำแนะนำผู้ประกอบการใหม่ที่สนใจทำธุรกิจส่งออกผักและผลไม้

ต้องกินง่าย อร่อย สวย มีคุณค่า ต่อสุขภาพ ปลอดภัย โดยสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ด้วยเทคโนโลยีสมาร์ตโฟนง่ายๆ

ชาวสวนไทยเป็นมืออาชีพระดับโลก แต่ขาดอย่างเดียวคือ การเป็น “ไทย” คืออิสระเสรีชนมากเกินไปไม่พัฒนา “ใจ”ให้ทำงานเชิงระบบแบบ “รวมฝูง” อย่าง “หมาโน” ที่ล้มม้าลายตัวใหญ่กว่า ได้สบายๆ ต้องช่วยกันทำให้ ชาวสวน

โอกาสอีกแล้ว ใครจะเริ่มต้นนำและจะวางกลยุทธ์กันอย่างไรให้ไปแบบสบายๆ นี่คือคำถาม

• โอกาสทางธุรกิจและคำแนะนำสำหรับผู้ประกอบการหน้าใหม่ที่ต้องการเข้ามาทำธุรกิจด้านนำเข้า-ส่งออกผักและผลไม้ไทยกับ AEC

ผมไม่สนับสนุนให้ผู้ประกอบการรายใหม่ที่ไม่มีพื้นฐานด้านการค้านำเข้า

ไทยมองเห็นโอกาสนี้ และเดินหน้าหนีถือธงไตรรงค์ออกไป แม้เสี่ยง แต่โอกาสความสำเร็จจะมีสูงกว่าความล้มเหลว หากมันแต่เก่งในประเทศ จะทำให้โอกาสอันมีค่านี้นี้ถูกผู้อื่นแย่งไปหมดภายใน 10 ปีก็จะไม่มี

ส่งออกมาก่อนมาดำเนินการเพียงการนำเข้าส่งออกผักและผลไม้ไทย เพราะจะไม่คุ้มค่ากับความเหนื่อยยากและโอกาสพบความสำเร็จน้อยมาก เนื่องจากต้องฝ่าด่านมาเพียเก่าๆที่ครองตลาดอยู่เดิม แต่อยากให้เราช่องทางและแนวทางใหม่ในการพัฒนานับแต่ต้นทางให้ได้สินค้าที่ดีที่สุดก่อน แล้วค่อยๆขยายสู่ขั้นตอนซัพพลายเชนขั้นต่อไป

สุดท้ายอยากให้ สกว.ปรับกระบวนการทัศน์วิจัยใหม่คือ ” วิจัยเชิงปฏิบัติ “ หรือ “operation research” ทำให้เกิดโมเดลที่ครบทั้งวงจรให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง โลกเปลี่ยนเร็วและรุนแรง โดยเกิดรูปแบบการแข่งขันที่คาดไม่ถึงอยู่ตลอดเวลาแต่ “ไทย”เราทั้งมวลไม่ค่อยตระหนักถึงหายนะเหล่านั้นนัก